

INSEMNAȚI

D. Mihail Sadoveanu; despre concursul literar al „Dimineții”

Dintr'un articol, publicat, de d. M. Sadoveanu în „Dimineța”, extragem următoarele aprecieri asupra premiului literar instituit de acest ziar.

O răsfrângere a acestei ironii și neîncredere a unora a căzut și asupra premiului pentru literatură pe care l-a anunțat „Dimineța”, iar premiu? Ce rost are asemenea premiu? Ce gânduri se ascund în dosul acestui premiu? Cui și se pregătește această reclamă?

Premiul, cu ajutorul lui Dumnezeu, după îndelungi lecturi a multor manuscrise, în sfârșit s'a acordat; și am putut vedea, nu fără surprindere că este o mică deosebire între premii, care caută pe cine-va ca să-l premieze și între un premiu care cere necunoscutului, inertei ori neîncrederei o operă care astăzi nu e și care mâine va fi.

M. Sadoveanu

După cât a înțeles comisiunea — căci numele autorului nu s'a știut — aproape toate operele care s'au îndreptat sfioase către mirajul celor 50.000 de lei, aproape toate veneau dela necunoscuți. Scriitori cu vază n'au concurat. Unele sunt chiar primele opere. Și e vorba de romane. A

Aici premiul a avut rolul de stimulent. Și dacă acest premiu a scos la lumină de erj până astăzi un scriitor, măcar unul, câștigul este nemăsurat. Dar n'a scos numai unul. Cucoana Olimpia a avut tovarășe. Două, ori trei trebuie să-și refacă complet garderoba, ca să se poată înfățișa decent lumii. Unul, alt mic roman. Voica n'are nevoie decât de câteva flori proaspete.

Cei cari au ceretat manuscrisele și-au propus un criteriu strict artistic, cum era și firesc, și au presupus întâiu existența unor lucrări vrednice de a fi răsplătite. N'aveau nici obligația de a da premiul cu orice preț, pentru a face pe oamenii din epoca de valută forte să zâmbească. Și dacă n'ar fi fost Cucoana Olimpia se găsea Voica. La cel dintâi se ghidește o mână care a mai cizelat fraza. La cestălalt e îndrăzneala unei prime lucrări. Vrednic de observat este, pentru literatura de după războiu, că autorii acestor două romane n'au fost ispițiti de problemele zgomotoase la ordinea zilei, nici de psihoza marelui măcel. Și mai interesant decât asta, că autorii sunt două auttoare. În sfârșit, cu acest prilej se dovedește încă un lucru curios: că rămâne în picioare tot formula artistică veche și foarte bună: talentul.

MIHAIL SADOVEANU

Radu de la Giubeca

Ziarul românesc „America”, ce apare la Cleveland aduce sub formă de amintire, a unuia dintre colaboratorii povestea țărănului poet „care nu știa carte” și trăia sub numele de Radu Poietu în comuna Giubeca din județul Dolj.

Autor al mai multor cântece populare, spuse chiar de el prin bălciuri și prin hanuri, era foarte cunoscut prin partea locului și foarte iubit mai ales de bătrâni care în schimbul unui gologan îl puneau să recite. Colinda prin satele de lângă Bălești și într-o zi ajunse la Craiova unde își spunea versurile pe Lipsani și prin târgul de afară.

Poeziile lui aveau un caracter social și versurile cuprindeau uneori evenimente politice, alte ori întâmplări mai de seamă și probleme generale.

Feroasa catastrofă dela Palota și mai ales răscoalele țărănești din 1907 l'au inspirat mult. Iată ceva din „poezia” citată:

Foaie verde trei granate
Anu nouă sute șapte
Când am fost bătuți la spate
Cu bețe fumii udate
Oh! ce fapte blestemate
Foaie verde artăraș
De sus a venit răvas
Au concentrat călărași

Foaie verde trei alune
Și i-a trimis prin comune
Ca să-și bată joc de lume
Pe care cum îi prindea
Îi bătea și-i canuea
Și la pușcă-i trimitea
Și-i vedeai pe toți căzând
Tot ca epuri, din crâng.

Norocul lui a fost că n'a găsit pe nimeni, care să-i arate cum se scrie, până când profesorul Nicolaescu-Plopșor dela liceul din Pleșița l'a chemat să-i publice câteva din poezii în „Oltenia”, păstrându-le stilul și ortografia. Ar fi interesant de știut ce a devenit autorul atâtor cântece pe care cercetătorii de mâine îl vor trece în imense masă a anonimilor care îmbogățesc poezia populară.

Monumentul Unirii din Brăila

Monumentul Unirii din Brăila, ridicat pentru slăvirea eroilor căzuți în războiul cel mare (1916—1918), este rezultatul unei strănse colaborări artistice a unui arhitect care a căutat să închege scheletul întregii compozițiuni în linii simple — și mase proporționate armonios — cu un sculptor care să fească întregul simbol, dând viață ansamblului arhitectonic.

Acest ansamblu este astfel tratat, că întregul monument se poate lega cu isvoarele de artă națională, putându-se subordona și fațadele clădirilor ce se vor grupa în jurul grandioasei piețe, având 160 m. diametru, artistic amenajată în concepția arhitectului, cu: partere de iarbă, flori, balustrade, arbuști tăiați în forme geometrice, lampadare, bazine de apă, etc. Astfel că Piața Regală din Brăila, promite să fie una din puținele piețe moderne de la noi.

În general Monumentele Publice, sunt rezultanta unei conlucrări între sculptori și arhitecți. Dar aproape în tot deauna simți cum fiecare dintre aceștia au căutat să se pună în evidență — să întrecă pe celalt și în cele mai multe ori își fac rău unul altuia, în detrimentul operei comune.

Ideia principală care a condus pe amatorii monumentului de la Brăila, este că în lupta gigantică ce s'a dat pentru întregirea neamului, luptă în care s'au sacrificat atâția viteji ai țării pe lângă ostașii noștri, dar însăși națiunea întreagă, cu toate forțele și energiile ei de toate felurile, s'a ridicat într-o simțire — și precum smei din poveștile tradiției milenare ucidău balaurii, tot astfel mica națiune română, putu să zdrobească fiara cea păgână, care de atâta timp ținea sub ghioagă străine, pe frații subjugati.

Din concepția de ansamblu a monumentului, se vede că lupta reprezintă un monument culminant al istoriei nației române.

Țara ridicată, pornită într'un gând — este simbolizată de sculptor printr'un volnic viteaz, care printr'o lovitură de ghioagă, în luptă dreaptă răpune pe dușman — fiare rapace — simbolizată printr'un animal alegoric — balaurul basmelor noastre!

Ca rezultat al luptei ce se dă pe planul cel mai înalt al compoziției monumentului, la poalele acestei alegorii, Nistrul și Tisa, reînviată — reapar în istoria națiunii române, și pot privi de acum înainte liniștite la bogatele holde ale pământului românesc.

În fine, România mamă, își revede iarăși familia reintregită: Bucovina, Basarabia și Transilvania, formează un grup de familie, strâns unit — pe care nimeni nu-l va mai putea răstăji.

Agricultura și Comerțul, duse de bătrânul Danubiu, vin să completeze victoria, pentru ca binefacerile ei să se reverse în belșug asupra întregului neam reintregit, simbol anume ales pentru bogatul port Brăila, principala averi — pe unde se scurg bogățiile țării.

Partea sculpturală ce se poate vedea în atelierul sculptorului Spăthe, aproape complet terminată, este tratată în linii largi — simple — monumentale — grupurile înfățișându-se majestuos și calm, — întreaga operă păstrând înfățișarea simplă și liniștită a lucrurilor eterne. Lucrarea este demnă de mării maeștrii din Occident.

Meritul netăgăduit al sculptorului Spăthe este, de a fi păstrat intacte impresiunile machetei la scară mică — fără a o modifica în părțile esențiale, pierzându-se în detalii — cu ocaziunea studiilor mari definitive.

Monumentul Unirii

Un roman de Victor Eftimiu

Cel mai fecund și mai variat dintre scriitorii noștri contemporani, colaboratorul nostru d. Victor Eftimiu a dat la iveală mult așteptatul d-sale roman „Tragedia unui comedian”, din care au apărut câteva fragmente în publicațiunea noastră.

Romanul acesta, de care cronicarul nostru literar se va ocupa în unul din no. viitoare, aduce o atmosferă cu totul nouă în epica noastră. Iese din comun prin faptul că descrie lumea culiselor, cu pasiunile, intrigile și întrecerile ei în goana după succes, bani și dragoste.

Victor Eftimiu

D. Eftimiu, care ca autor dramatic și director al teatrelor, cunoaște în amănunte această viață, nespuse de frumoasă pentru cei cari o cunosc din afară și chinuitoare pentru cei cari o trăiesc, era indicat să ne-o povestească cu darul său de observație și frumusețea stilului său bogat în imagini și constatări psihologice.

Eroul romanului, un pitic venit din Polonia acum vre-o treizeci de ani, debutează la Iași, ca peruchier în trupa italianului Borelli, și ajunge, rând pe rând, sufler la Teatrul Național din București, apoi organizator de turneeuri în provincie, apoi directorul unui teatru particular din Capitală.

În jurul acestui personaj enigmatic se învârteste întreaga acțiune a romanului „Tragedia unui comedian”, pe care editura „Ancora” l-a tipărit în condiții excelente și care, cu toată criza actuală a cărții, cunoaște un mare succes de librărie.

Heinrich Schunn

Se vor întreba mulți, cari citesc acest nume în fruntea unui articol, cine este?

Închipuiți-vă o poveste banală, cu tâlc: este vorba de un tânăr pater familias, profesor la un liceu săsesc în Bistrița (Ardeal). Când alții mestecă aduși și pufnesc din țigara gustoasă de havana — acestui veritabil talent, i s'a dat de soartă, să-și trivializeze existența... Heinrich Schunn este un foarte tânăr pictor ardelean, abia cunoscut. De-o vreme încoace, numele acestui strălucit colorist, se va impune tuturor acelor, cari apreciază diamantul, ori de unde ar veni. Și „diamantul” nu este de astădată importat, este veritabil și răsărit din Ardeal. Modest, ironic, visionar și plin de duh, acest pictor sas, asupra căruia se aținesc privirile cititorilor noștri, Heinrich Schunn, își prepară Expoziția. — Dar și până atunci, acei, ce se interesează de un talent original, plin de suflet și de culoare, care îl contrazice origina teutonă, și-l predestină să fie un efeb al Barbișonului — dacă au timp să se abată la Bistrița și să se oprească la o scurtă vizită (care va deveni lungă...) la acest prodigios pictor, ale cărui aquarele îndrăznețe, invenjune și putere de fixare, a entusiasmă pe acei, cari au avut norocul să cunoască pentru întâia oară pictura lui Heinrich Schunn...

Iar modestului pictor sas din Bistrița, conașionali lui să-l dea posibilitatea, ca să-și poată exterioriza adâncul simț pentru forme, timp și spațiu... și să se gândească la o eventualitate asigurată: locul acestui suflet nu este lângă catedră, ci în atelierul său...

Heinrich Schunn se va prezenta la toamnă la București și sperăm, va fi primit cu brațele deschise...

Comemorarea lui Ady

În zilele de 20 și 21 Iulie au fost serbări literare în Făltău locul de naștere al poetului Andrei Ady, unul dintre cei mai mari scriitori ai Ungariei moderne, tip reprezentativ al literaturii progresiste unguri. La teatrul din Făltău, Duminică 20 Iulie au loc un matineu literar, cu concursul celor mai de seamă scriitori și artiști unguri din România și la această comemorare a marelui poet, dintre cei mai sinceri amici ai noștri, ai Românilor au asistat pe lângă câțiva scriitori români și d. Ion Minulescu, director general al artelor, care reprezintă pe ministrul Al. Lapedatu.

Personalitatea complexă și fecundă a lui Ady, poetul umanității și al libertății de gândire, care în cel mai teribil cataclism al conștiinței omenesci a putut rămânea apărătorul civilizației și care niciodată n'a acceptat ideea șovinismului îngust — merită și pioasa sărbătorire a noastră, cari totdeauna am apreciat talentul bogat al acestui cântăreț al neamului lui Attila și am deschis larg coloanele noastre pentru ideile luminoase, ce se revărsau din versurile sale.

Leo Claretie

S'a sinucis, la Paris, în împrejurări misterioase, scriitorul și istoriograful, Leo Claretie. Deținutul era fiul lui Jules Claretie, care timp de treizeci de ani a administrat Comedia Franceză.

Sinuciderea a impresionat mult presa și întreaga intelectualitate pariziană, în milocul căreia defunctul își stabilise un loc de cinste. Literatura franceză pierde pe unul din cei mai harnici cercetători ai trecutului și presa pierde un ziarist de talent în ale cărui articole, cititorii găseau o multime de amănunte necunoscute, din viața scriitorilor și a societății de odinioară. Descrierea acelor momente totdeauna impresionante pentru generațiile noi, purtau farmecul unor povestiri agreabile, mici nuvelete, în care anecdota își înseala gluma de-alungul întâmplărilor adevărate.

Leo Claretie evoca trecutul cu toți parfumul lui de flori vestejite, păstrate în culele istoriei, așa cum prietenul nostru Barbu Lăzăreanu știe, cu o muncă uriașă și o sărguință uimitoare să răscolească în noianul amintirilor, amănuntul care vine să întregască și câte odată chiar să completeze, o figură literară sau un crâmpei dintr'o epocă istorică.

România perde un sincer prieten, în cel care și-a pus capăt zilelor. Nu mai departe decât acum două săptămâni, publicația pariziană „Nouvelles Litteraires” aducea în fruntea paginilor sale un articol de Claretie „Ronsard étail-il roumain” prin care caută să stabilească mult discutata origine română a poetului pleiadei. Această contribuție la dezlegarea unei probleme culturale, ce ne înterează direct, face parte dintr'un lung șir de studii asupra țării noastre, prin care cel care de nenumărate ori ne-a vizitat, vroia să-și exprime dragostea față de efortul intelectual și social al României.

Claretie a scris despre literatura românească și a tradus din ea. Un volum al său „La Roumanie intellectuelle” apărut înainte de război, avea de scop să prezinte lumii, într'o limbă citită de toți, care este caracteristica literaturii românești, rolul ei în mișcarea intelectuală a Europei și urmările influenței franceze. În acest volum care a servit francezilor ori de câte ori aveau nevoie să ne cunoască, găsim date biografice și bibliografice asupra tuturor scriitorilor noștri care s'an manifestat până în 1913.

Causeur admirabil și conferențiar ascultat, Claretie a ținut odinioară câteva conferințe la București, dintre care una la Teatrul Național (direcțiunea Al. Davila) asupra „Avarului”.

TRADUCERI PERFECTE

POVESTIRI, POEZII, NOUȚATI,
ARTICOLE POLITICE DIN ROMÂNIA
MĂNEȘTE ÎN FRANȚUZESTE.

LANGUET-BOURGINE, Professeur
22 C. SFÂNTU CONSTANTIN (Cișmigiu)